

Till Ålands lagting

Lagutskottets betänkande

Ny lagtingsordning

- Vtm Gunnar Janssons m.fl. lagmotion nr 2/2010-2011
- Ltl Danne Sundmans m.fl. lagmotion nr 3/2010-2011

INNEHÅLL

Sammanfattning	1
Motionärernas förslag	1
Utskottets förslag	2
Utskottets synpunkter	2
Ärendets behandling	8
Utskottets förslag	8

Sammanfattning

Motionärernas förslag

I vtm Gunnar Janssons m.fl. lagmotion föreslås att lagtinget antar en ny lagtingsordning som ersätter gällande lagtingsordning från år 1972.

De huvudsakliga ändringarna gäller bland annat att ett stadgande om lagtingets rätt att upplösa sig införs, de permanenta utskotten reduceras till fyra, en tydligare bestämmelse om lagtingsledamöternas immunitet införs, lantrådets inflytande över landskapsregeringens sammansättning ökas, lagförslag tas upp till två behandlingar i plenum istället för som för närvarande tre behandlingar, benämningar som tydligare beskriver vilka dokument som avses används och medborgarinitiativ införs liksom ett nytt kapitel om landskapets finanser. Den nya lagtingsordningen inleds med ett kapitel om grunderna för det åländska samhällsskicket i vilket ingår bestämmelser om demokrati, språk och parlamentarism.

Motionärerna anser att den som valts till ledamot i landskapsregeringen inte längre bör frånträda sitt uppdrag som ledamot av lagtinget men föreslår att en sådan ändring ska genomföras först i slutet av nästa valperiod eftersom reformen förutsätter att landskapsregeringens arbete i grunden effektivteras och reformeras vilket förutsätter omfattande lagstiftningsåtgärder.

Lagtingsordningen, som innehåller enbart bestämmelser av övergripande natur och som därför ska kompletteras med en ny arbetsordning, föreslås träda i kraft den 1 november 2011.

I lagmotionen ingår slutligen en kläm enligt vilken landskapsregeringen uppmanas att omedelbart inkomma med behövliga lagändringar till följd av den föreslagna lagtingsordningen.

I ltl Danne Sundmans m.fl. lagmotion föreslås att lagtinget antar en ny lagtingsordning som ersätter gällande lagtingsordning från år 1972.

Motionens förslag sammanfaller i stora delar med vtm Gunnar Janssons m.fl. lagmotion men med vissa skillnader. Motionärerna föreslår bl.a. att den som valts till ledamot i landskapsregeringen inte längre bör frånträda sitt uppdrag som ledamot av lagtinget, denna ändring förutsätter att landskapsregeringens arbete i grunden effektivteras och reformeras.

Utskottets förslag

Utskottet föreslår att vicetalman Gunnar Janssons m.fl. lagmotion antas med de ändringar som utskottet föreslår i betänkandet. Ltl Danne Sundmans lagmotion föreslås förkastad.

Utskottet föreslår vidare att lagtinget hemställer om att landskapsregeringen ska se till att en gemensam arbetsgrupp tillsätts med representanter från riket och Åland med uppdrag att fastställa de författningssenliga grunderna för procedurerna vid utnämningen av landshövdingen på Åland så att de oklarheter som finns i lägre författningar eller i tolkningen av dem kan undanröjas.

Utskottets synpunkter

Utskottet har fattat beslut om att lägga Gunnar Janssons m.fl. lagmotion till grund för behandlingen. Härefter benämns Gunnar Janssons m.fl. lagmotion för motionen i betänkandet.

Ersättare i lagtinget

Lagmotionerna tar upp frågan om ersättarna i lagtinget och föreslår att en ändring ska genomföras av det nu sittande lagtinget respektive kommande lagting. Under utskottets behandling har även frågan om lagtingsförvaltningens resurser i anledning av den föreslagna reformen diskuterats.

Utskottet konstaterar att sådana organisatoriska förändringar i lagtinget bör utvärderas av kommande lagting, både vad gäller ersättarfrågan och lagtingets förvaltning. Vidare finner utskottet att landskapsregeringens arbete skulle förändras i grunden.

Eventuella kommande förändringar i lagtingets organisation bör därför beredas och avgöras utgående från nya utvärderingar. Utskottet vill därför inte binda lagtinget till någon tidtabell.

Kvalificerad majoritet i särskilda fall

I förslaget till ny lagtingsordning finns flera bestämmelser som berör grundläggande fri- och rättigheter. I förslaget ingår bl.a. att lagtinget ska kunna besluta om upplösning (8 §), avskiljande av en lagtingsledamot från uppdraget (10 §) och att begränsa en lagtingsledamots immunitet (12 §). Utskottet föreslår att sådana beslut ska fattas med absolut kvalificerad majoritet, dvs. med ett fastställt antal om minst 20 röster.

Folkomröstningar

I motionens 30 § föreslås att ”Om folkomröstningar bestäms i en landskapslag.” Bestämmelser om folkomröstningar har inte tidigare funnits i lagtingsordningen. Inte heller i självstyrelselagen finns eller har det funnits bestämmelser om folkomröstningar.

Bestämmelser om rådgivande folkomröstningar infördes i regeringsformens 22 a § 1987. Om anordnandet av en sådan omröstning ska beslutas genom en lag. I lagen ska stadgas om tidpunkten för omröstningen och om de alternativ som ska föreläggas de röstande. Staten ska informera om alternativen och stöda informationen om dem på det sätt som därom stadgas i lagen. Rätt att rösta har den som enligt riksdagsordningen är valberättigad vid riksdagsmannaval.

I samband med Finlands och Ålands anslutning till Europeiska Unionen genomfördes två folkomröstningar i Finland angående anslutningsfördraget, en riksomfattande och därefter en folkomröstning som enbart omfattande Åland. Högsta domstolen tog i sitt utlåtande från 1994 ställning till

behörigheten i fråga om landskapslagen om en rådgivande folkomröstning angående frågan om Åland ska anslutas till Europeiska unionen. I utlåtandet sägs ”Enligt 3 § 1 mom. Självstyrelselagen företräds landskapets befolkning i fråga om självstyrelsen av Ålands lagting. Självstyrelselagen innehåller inte några bestämmelser om rådgivande folkomröstningar. Då folkomröstningen endast är rådgivande och således inte ingriper i tillvägagångssättet vid fattande av beslut och inte fråntar lagtinget dess rätt att företräda landskapet, finner Högsta domstolen, att införandet av bestämmelser om en rådgivande folkomröstning inte strider mot självstyrelselagen.” Om samma landskapslag sade Ålands delegation: ”Enligt den helhetstolkning av självstyrelselagen som bör iaktas vid fördelningen av nya rättsområden, som inte särskilt uppräknats, bör frågor om riksomfattande rådgivande folkomröstningar inom rikets behörighetsområden anses höra till rikets behörighet även i fråga om Åland. Enligt samma helhetstolkning bör däremot frågor som gäller folkomröstningar som ansluter sig till det beslutsfattande som ankommer på de åländska myndigheterna anses falla under landskapets behörighet. Med hänvisning till högsta domstolens utlåtande tillstyrker utskottet att folkomröstningsinstitutet införs i lagtingsordningen, men med en tillägg som klargör att folkomröstningen ska vara rådgivande.

Utnämningen av landshövdingen

Utnämningen av landshövdingen på Åland regleras i självstyrelselagens 52 § 2 mom. Landshövdingen ska enligt denna bestämmelse utnämnas av republikens president efter överenskommelse med lagtingets talman. Om samförstånd inte uppnås, ska presidenten utse landshövdingen bland fem personer som föreslagits av lagtinget. Sättet att utse landshövding grundar sig på Nationernas förbunds beslut och Ålandsöverenskommelsen från år 1921. Redan i dessa beslut sattes ramarna för den procedur som fortfarande gäller. Utnämningen skulle ske i samråd med Ålands landstings talman och om samförstånd inte uppnåddes skulle presidenten utse någon av de fem kandidater som landstinget föreslog.

När landshövdingstjänsten blev ledig åren 1999 och 2007 kungjorde inrikesministeriet tjänsten ledig för anmälan utgående från statstjänstemannaförordningens 7 § 1 mom. Det har i samband med dessa tillfällen och därefter framförts från åländsk sida att självstyrelselagens utnämningförfarande inte kan ändras eller kringskäras genom rikslagstiftning. På åländskt initiativ tillsattes en arbetsgrupp med uppdrag att fastställa författningsgrunden för förfarandet vid utnämningen och de åtgärder denna förutsätter. Vidare skulle motstridigheter i författningarna eller tolkningen av dem kartläggas. Såvitt utskottet kunnat utröna fullgjorde arbetsgruppen aldrig sitt uppdrag. Inrikesministeriet uppgjorde den 22 januari 2007 en promemoria om förfarandet för tillsättande av tjänsten som landshövding på Åland. Eftersom det i promemorian inte utreddes om det finns eventuella motstridigheter i den lagstiftning som tillämpas har promemorian inte gett svar på de frågor som arbetsgruppen fick i uppdrag att utreda.

Utskottet anser att det är angeläget att säkerställa att de bestämmelser och anvisningar om de procedurer som ska tillämpas i samband med utnämningen av landshövdingen på Åland följer självstyrelselagen. Ett sådant arbete bör igångsättas så snart som möjligt. Utskottet föreslår att landskapsregeringen begär att en ny arbetsgrupp tillsätts för att fullfölja det arbete som inleddes 2006. En kläm med en uppmaning till landskapsregeringen med detta innehåll är fogad till utskottets betänkande.

Partier och grupper på Åland

Enligt utskottet är benämningen parti allmänt använd om politiska föreningar som verkar på Åland. Med begreppet parti avses i allmänhet en grupp personer som organiserat sig i en förening som antagit politiska målsättningar. Föreningens syfte är bl.a. att verka för politisk opinionsbildning samt att stöda medlemmar som deltar i lagtings- och i kommunalval och som tar emot uppdrag som erhålls genom valdeltagande. Utskottet ser inga hinder mot användningen av begreppet parti trots att föreningarna enligt rikslagstiftningen om partier formellt sett inte uppfyller alla kriterier i lagstiftningen. Eftersom begreppet partigrupp, som används i motionen, inte är lika väl etablerat föreslår utskottet att begreppet lagtingsgrupper används inom lagtingets verksamhet.

Rösträttsåldern

Rösträtt vid lagtingsval har den som senast på valdagen fyller 18 år och som innehar åländsk hembygdsrätt.

Utskottet konstaterar att i förslaget till ny lagtingsordning föreslås att valdagen kan variera och anser därför att landskapsregeringen bör överväga en reform som ger rösträtt till alla som under valåret fyller 18 år. Detta kunde innefatta såväl lagtings- som kommunalval.

Detaljmotivering

1 § Utskottet föreslår att det av bestämmelsen ska framgå att autonomi också har sin grund i internationella beslut och avtal som ger Åland en särskild folkrättslig ställning. Övriga ändringar är av språklig karaktär.

2 och 4 §§ Ändringsförslagen är av språklig karaktär.

5 § I syfte att möjliggöra flexibilitet när det gäller tidpunkten för arbetsårets öppning föreslår utskottet att det avgående lagtinget efter det att valresultatet fastställts ska besluta om tidpunkten för det nya arbetsårets öppnande. Förslaget innebär att så snart valresultatet är fastställt så ska talmannen sammankalla det avgående lagtinget till ett avslutningsplenium för att besluta om tidpunkten för öppnandet av arbetsåret för det nya lagtinget. Öppningshögtidligheten ska hållas utan dröjsmål. I normala fall kan avslutningsplenium hållas inom kortare tid än två veckor efter valet och det nya lagtingets arbetsår kan inledas inom en vecka efter det att det avgående lagtinget avslutat sin mandatperiod. Under normala omständigheter innebär således utskottets förslag att det nya lagtinget skulle kunna inleda sin mandatperiod före den första november. Med hänsyn till t.ex. budgetbehandlingen och lagtingets deltagande i Nordiska rådets session är det viktigt att en ny mandatperiod inleds så snabbt som möjligt.

Utskottet föreslår vidare att öppningen kan hållas ett annat år än valåret. Detta möjliggör att öppningen hålls följande kalenderår i de fall ett urtima val hålls sent på året.

6 § I motionen föreslås att en person som gjort sig skyldig till valbrott, röstköp eller röstningsfusk ska förlora sin rösträtt i lagtingsvalet och att denna inskränkning ska gälla till utgången av det sjätte kalenderåret efter det slutliga dom meddelats i saken. Motsvarande bestämmelser upphävdes i riksdagsordningen i samband med totalrevideringen av strafflagstiftningen (RP 94/1993). I strafflagens 14 kap. finns numera enhetliga bestämmelser om brott mot politiska rättigheter som gäller oavsett i vilket val som brottet begås.

Utskottet konstaterar att de i bestämmelsen uppräknade brotten är straffbelagda i strafflagen. Det som föreslås i motionen är att den som begått något av dessa brott dessutom ska förlora sin rösträtt. Rösträtten är en grundläggande rättighet som skyddas i 14 § grundlagen. Grundlagsbestämmelsen gäller uttryckligen statliga val och folkomröstningar. Någon möjlighet att begränsa rösträtten finns inte enligt grundlagen. Utskottet föreslår i kongruens med grundlagen att den föreslagna bestämmelsen om begränsningar av rösträtten utgår ur bestämmelsens 3 mom.

7 § Utskottet föreslår en strykning i 2 mom. I motionen föreslås i den sista meningen i 2 mom. att inskränkningar i rätten att inneha ett uppdrag som ledamot av lagtinget kan göras genom en landskapslag för den som står i offentligrättsligt anställningsförhållande till landskapet eller en kommun. Utskottet konstaterar att rätten att inneha ett uppdrag som ledamot av lagtinget inte kan begränsas på detta sätt. Avsikten är att ange att rätten att er hålla ledighet från offentligrättsligt anställningsförhållande till landskapet eller en kommun för den tid som lagtingsuppdraget varar kan begränsas. Utskottet föreslår att denna bestämmelse utgår då den hör hemma i den lagstiftning som reglerar nämnda anställningsförhållanden.

8 § I motionen föreslås att lagtinget med två tredjedelar av de avgivna rösterna kan fatta beslut om att lagtinget ska upplösa sig. Utskottet föreslår att beslut om upplösning i stället ska fattas med minst 20 röster. Enligt utskottet innebär ett beslut om upplösning att de folkvalda lagtingsledamöterna avträder sina uppdrag i förtid i strid mot det som förutsattes vid det val där de erhöll sina uppdrag. Detta motiverar att en hög tröskel sätts för den majoritet i lagtinget som krävs för att besluta om upplösning. Ändringsförslaget är i övriga delar av språklig karaktär.

9 § I enlighet med utskottets ändringsförslag i 5 § föreslås att uppdragets upphörande ska knytas till en mer flexibel tidpunkt som beslutas av lagtinget. Utskottet föreslår att en ledamots uppdrag ska gälla från den dag han eller hon förklarats vald fram till det avslutningsplenum då republikens president, eller på hans eller hennes vägnar landshövdingen förklarar arbetet avslutat för valperioden.

10 § Utskottet föreslår att minst 20 röster ska krävas för att lagtinget ska kunna skilja en ledamot från uppdraget helt eller för en bestämd tid. Enligt utskottet är ett sådant beslut ett ingrepp i valresultatet och därför bör minimikravet vara fastställt.

I 5 mom. föreslås en ändring av språklig karaktär.

12 § Med hänvisning till motiveringen under 10 § föreslås att den majoritet som krävs för att en lagtingsledamot får åtalas eller berövas sin frihet för åsikter ledamoten yttrat i lagtinget eller för sitt beteende vid behandlingen av ett ärende ska vara minst 20 röster.

13 § Ändringen är av språklig karaktär.

16 § Utskottet föreslår att öppningen av ett nytt arbetsår ska förläggas till en tidpunkt som lagtinget varje år särskilt beslutar om. Avsikten är att ett nytt arbetsår ska inledas vid samma tid varje år men med en viss flexibilitet så att lagtinget t.ex. kan sammankomma lite tidigare eller senare om det med hänsyn till lagtingets verksamhet anses finnas behov av det.

17 § Ändringen är av språklig karaktär.

18 § I motionen föreslås att ordförandena i partigrupperna ska vara ledamöter i talmanskonferensen. Utskottet föreslår en ändring så att ordförandena för partigrupperna ersätts med utskottsordförandena.

Till talmanskonferensens huvudsakliga uppgifter hör att ge råd till talmannen om hur lagtingsarbetet ska ordnas och om förfarandet vid behandlingen av ärendena i lagtinget. Genom utskottsordförandena får talmanskonferensen en direkt koppling till arbetet i utskotten. Detta leder till en smidigare kommunikation och ett mer effektivt arbete. För att säkerställa att också de lagtingsgrupper som inte innehar en post som utskottsordförande eller i presidiet föreslås att dessa ska ha rätt till en plats i talmanskonferensen.

Med hänvisning till allmänna motiveringen och detaljmotiveringen till 48 § föreslås att benämningen lagtingsgrupp används i 1 mom.

19 § Talmannen har i 4 kap. ett flertal uppgifter utöver de som hör samman med regeringsbildningen. I förtydligande syfte föreslås en ändring så att det av bestämmelsen framgår att det finns fler bestämmelser om talmannens uppgifter i 4 kap.

Beslutet om formuleringen av 1 mom. tillkom genom omröstning som utföll 3-2. Beslutet biträdades av viceordföranden Barbro Sundback samt ledamöterna Harry Jansson och Jan Salmén.

21 § Till självstyrelsepolitiska nämndens uppgifter hör att behandla frågor som rör både Ålands författningensliga rättigheter och skyldigheter. Utskottet föreslår i förtydligande syfte en ändring så att till nämndens uppgifter hör frågor som rör Ålands författningensliga ställning, som innefattar både rättigheter och skyldigheter.

24 och 25 §§ Utskottet föreslår vissa omformuleringar i bestämmelserna så att de olika åtgärderna som rör regeringsbildningen tas upp i kronologisk ordning. Avsikten är att det tydligt ska framgå att lantrådet och de nya landskapsregeringsledamöterna formellt inte kan tillträda sina uppdrag förrän lagtinget i en omröstning har godkänt regeringens program och sammansättning. En konsekvens av detta blir att den sittande expeditionsministären blir kvar i sitt uppdrag om lagtinget inte i en omröstning ger lantrådet, de övriga ledamöterna i landskapsregeringen samt det presenterade regeringsprogrammen stöd med minst 16 röster.

26 och 27 §§ Ändringsförslaget är av teknisk och språklig karaktär.

28 § Ändringsförslagen föreslås i förtydligande syfte.

30 § Enligt den föreslagna paragrafen bestäms om folkomröstningar i en landskapslag. Utskottet föreslår med hänvisning till betänkandets allmänna motivering ett tillägg så att det framgår att det gäller rådgivande folkomröstningar. I övrigt föreslås en ändring av språklig karaktär.

31 § I motionen föreslås att talmannen ska översända ett ärende som gäller lagtingets bifall till en internationell förpliktelse utan dröjsmål till landskapsregeringen för ett yttrande som ska föreligga innan ärendet remitteras till ett utskott. Endast om talmannen, efter att ha hört talmanskonferensen, beslutat att yttrandet inte är nödvändigt behöver inte landskapsregeringen överlämna ett sådant.

Utskottet föreslår en ändring så att ett sådant yttrande bör föreligga när ärendet remitteras till utskott. Om ärendet är mycket brådskande och angeläget kan talmannen besluta att ärendet remitteras före yttrande inkommer

till lagtinget. Landskapsregeringen ska då presentera yttrandet i det beredande utskottet före utskottet avfattar sitt betänkande.

I 3 mom. föreslås en ändring av språklig karaktär.

33 § På grund av ett förbiseende saknas en detaljmotivering till denna bestämmelse i motionen. Motiven till den föreslagna förändringen nämns inte heller i motionens allmänna motivering.

Den föreslagna bestämmelsen innebär att lagtinget övergår från tre till två behandlingar av lagförslag, framställningar från republikens president samt förslag till lagtingets arbetsordning. Utskottet har erfarenhet att syftet med förändringen är att möjliggöra en snabbare och effektivare behandling av de ärenden som avses. Enligt utskottets bedömning kommer detta inte medföra några negativa konsekvenser på behandlingen eller kvalitén på besluten.

I 1 mom. föreslås en språklig ändring.

35 § Ändringsförslagen är av teknisk och språklig karaktär.

38 § Med hänvisning till detaljmotiveringen under 48 § föreslås att benämningen partigrupper ersätts med lagtingsgrupper.

39-41 §§ Ändringsförslagen är av teknisk och språklig karaktär.

48 § Utskottet föreslår i förtydligande syfte att benämningen partigrupp i lagförslaget ersätts med lagtingsgrupp.

Utskottet konstaterar att en lagtingsgrupp kan bestå av lagtingsledamöter från olika partier som valt att gå samman i en och samma lagtingsgrupp. Vidare konstateras att enligt det allmänna språkbruket på Åland kan en partigrupp även anses omfatta personer som inte är lagtingsledamöter.

Utskottet hänvisar också till avsnittet under rubriken Partier och partigrupper på Åland i betänkandets allmänna motivering

54 och 55 §§ Utskottet föreslår att bestämmelserna utgår. Bestämmelser om affärsverk och övriga sammanslutningar där landskapsregeringen har ett avgörande inflytande ingår i landskapslagen om landskapets finansförvaltning, som antogs av lagtinget den 9 mars 2011. Behovet av en närmare reglering i lagtingsordningen föreligger inte eftersom 51 § om budgeten i förslaget även innefattar innehållet i 54 och 55 §§.

57 § Rubriken föreslås ändrad för att bättre överensstämja med bestämmelsens innehåll.

Utskottet finner att en fond utanför landskapets budget i vissa fall kan vara ändamålsenlig trots att det inte uppfyller kravet att det är nödvändigt att inrätta en sådan. Utskottet föreslår därför att en fond kan inrättas genom en landskapslag om det är ändamålsenligt för skötseln av en bestående uppgift.

62 § Ändringsförslaget är av språklig karaktär.

63 § I förtydligande syfte föreslås en precisering av bestämmelsen.

66 § Utskottet föreslår att 8 kap. om finanserna träder i kraft den 1 januari 2013 samtidigt som landskapslagen om landskapets finansförvaltning är avsedd att träda ikraft.

I förtydligande syfte föreslås att en uttrycklig bestämmelse om krav på kvalificerad majoritet tas in i bestämmelsen i stället för hänvisningen till 35§.

Ärendets behandling

Lagtinget har den 6 april 2011 inbegärt lagutskottets yttrande över lagmotionerna.

Utskottet har i ärendet hört talmannen Roger Nordlund, vice talmannen Gunnar Jansson, professorn Göran Djupsund, lagtingsdirektören Susanne Eriksson, pensionerade lagtingsdirektören Lars Ingmar Johansson, landshövdingen Peter Lindbäck, lagberedaren Diana Lönngren, biträdande finanschefen Conny Nyholm samt lagstiftningsrådet Sten Palmgren och professorn Markku Suksi per telefon.

I ärendets avgörande behandling deltog ordföranden Olof Erland, vice-ordföranden Barbro Sundback (delvis), ledamöterna Harry Jansson, Folke Sjölund (delvis) och Jan Salmén (delvis) samt ersättaren Roger Jansson (delvis).

Utskottets förslag

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet

att lagtinget förkastar det i lagmotion nr 3/2010-2011 ingående lagförslaget,

att lagtinget antar det i lagmotion nr 2/2010-2011 ingående lagförslaget i följande lydelse:

LAGTINGSORDNING för Åland

(Ingressen lika som motionen).

1 kap. Grunderna för det åländska samhällsskicket

1 § Åland

Åland är *en på folkrätten grundad autonomi* och genom internationella avtal demilitariserat och neutraliserat.

Autonomin syftar till att säkerställa och garantera Ålands befolkning bevarandet av *det svenska språket, dess kultur och lokala traditioner*.

(3 mom. lika som motionen).

2 §

Demokrati o c h rättsstatsprincipen

Den offentliga makten *inom autonomi* tillkommer folket som företräds av Ålands lagting.

Till den representativa demokratin hör att den enskilde har rätt att *påverka samhällsutvecklingen genom att ta del i allmänna val och folkomröstningar och att ta medborgarinitiativ*.

(3 mom. lika som framställningen).

3 §

(Lika som motionen).

4 §

Parlamentarism

Den lagstiftande och ekonomiska makten inom autonomins behörighet utövas av lagtinget, som (*uteslutning*) kontrollerar den offentliga maktutövningen inom autonomins behörighet.

(2 mom. lika som motionen).

2 kap.**Lagtinget och lagtingsledamöterna**

5 §

Lagtingets sammansättning och valperiod

(1 mom. lika som motionen).

Lagtingets mandattid inleds vid arbetsårets öppnande. *Det avgående lagtinget beslutar om tidpunkten för öppningen av arbetsåret så snart valresultatet har fastställts. Öppningen av arbetsåret ska hållas utan dröjsmål.* Mandattiden fortgår tills nästa lagtingsval har förrättats och det tidigare lagtingets arbetsår har avslutats.

För ledamotskapet i lagtinget utgår ett arvode samt övriga ersättningar i enlighet med vad som bestäms i arbetsordningen. *I arbetsordningen kan också bestämmas att ersättning i särskilda fall ska utgå till tidigare ledamöter under en begränsad period. Om pension för ledamöterna bestäms i landskapslag*

6 §

Lagtingsval

(1 och 2 mom. lika som motionen).

Rösträtt vid lagtingsval har den som senast på valdagen fyller 18 år och som innehar åländsk hembygdsrätt. (*Uteslutning*)

(4 och 5 mom. lika som motionen).

7 §

Valbarhet och inskränkningar i rätten till lagtingsuppdrag

(1 mom. lika som motionen).

En ledamot som har valts till medlem av landskapsregeringen ska frånträda sitt uppdrag som ledamot av lagtinget för den tid uppdraget i landskapsregeringen varar. Under denna tid inträder ersättaren i hans eller hennes ställe i lagtinget. En medlem av landskapsregeringen som valts till ledamot av lagtinget ska avgå från landskapsregeringen om han eller hon inte enligt bestämmelserna i detta mom. frånträder sitt uppdrag som ledamot av lagtinget. (*Uteslutning*).

8 §

Upplösning av lagtinget

(1 mom. lika som motionen).

Lagtinget kan, på motiverat förslag av talmannen eller lantrådet, *med minst 20 röster besluta om upplösning av lagtinget.*

(3 och 4 mom. lika som motionen).

9 §

Förtida lagtingsval

Om lagtinget har *fattat beslut om upplösning* och nytt val har förrättats ska, om inte en ny upplösning av lagtinget ägt rum, ledamots uppdrag gälla från den dag han eller hon förklarats vald till och med *det plenum då republikens president eller på hans eller hennes vägnar landshövdingen, förklarar arbetet avslutat för valperioden.* Om nyval verkställts samma år som ordinarie val skulle ha förrättats ska dock ledamots uppdrag gälla till *det*

fjärde året efter valet, fram till det plenum då republikens president eller på hans eller hennes vägnar landshövdingen, förklarar arbetet avslutat för valperioden.

10 §

*Avbrott i samt befriande och skiljande från uppdraget
som lagtingsledamot*

(1 och 2 mom. lika som motionen).

Om en lagtingsledamot på ett väsentligt sätt och upprepade gånger försummar att sköta sitt uppdrag som lagtingsledamot eller genom en verkställbar dom har dömts till fängelse för ett uppsåtligt brott eller till straff för valbrott, kan lagtinget, genom ett beslut som har fattats med minst 20 röster, skilja ledamoten från uppdraget antingen helt eller för en bestämd tid.

(4 mom. lika som motionen).

Om lagtinget har beviljat en ledamot befrielse från att delta i lagtingsarbetet under en viss tid, inträder ersättaren i ledamotens ställe. Detsamma gäller för den tid en ledamot *avtjänar* frihetsstraff.

(6 mom. lika som motionen).

11 §

(Lika som motionen).

12 §

Lagtingsledamöternas immunitet

(1 mom. lika som motionen).

En lagtingsledamot får inte åtalas eller berövas sin frihet för åsikter som ledamoten yttrat i lagtinget eller för sitt beteende vid behandlingen av ett ärende, om inte lagtinget samtyckt till åtgärden genom ett beslut som har fattats med minst 20 röster.

(3 mom. lika som motionen).

13 §

Lagtingsledamöternas rätt att yttra sig

Varje lagtingsledamot har rätt att i lagtinget fritt tala om alla angelägenheter som debatteras samt om behandlingen av dem om inte annat bestäms i denna lagtingsordning. Talmanskonferensen kan dock besluta om tidsbegränsningar av anföranden i enlighet med vad som närmare *bestäms* i lagtingets arbetsordning.

14 och 15 §§

(Lika som motionen).

3 kap.**Lagtingets organisation**

16 §

Lagtingets arbetsår

Lagtinget *sammankommer* årligen till ett nytt arbetsår vid den tidpunkt som lagtinget beslutar. (*Uteslutning*). Republikens president, eller på hans eller hennes vägnar landshövdingen, förklarar lagtinget öppnat.

Lagtingets arbete fortgår, med eller utan avbrott, enligt vad talmanskonferensen beslutar i enlighet med vad som närmare *bestäms* i lagtingets arbetsordning.

(3 mom. lika som motionen).

17 §

Lagtingets talmän

Lagtinget väljer skilt för sig och inom sig för varje arbetsår en talman och två vicetalmän. Val av talman och vicetalmän förrättas med slutna sedlar. I lagtingets arbetsordning finns *närmare* bestämmelser om val av talmännen.

18 §

Talmanskonferensen

Talmanskonferensen består av talmannen, vicetalmännen, *utskottsordförandena och en ledamot från var och en av de lagtingsgrupper som inte annars skulle vara representerade i talmanskonferensen.*

(2 mom. lika som motionen).

19 §

Talmannens uppgifter

(1 och 2 mom. lika som motionen).

Talmannen är ordförande för självstyrelsepolitiska nämnden och har *uppgifter enligt 4 kap. i anslutning till regeringsbildningen.* Talmannen har även uppgifter enligt självstyrelselagen.

20 §

(Lika som motionen).

21 §

Självstyrelsepolitiska nämnden

Lagtinget tillsätter för varje valperiod en självstyrelsepolitisk nämnd för behandling av frågor rörande Ålands författingsenliga *ställning* och externa relationer samt ärenden som gäller Europeiska unionen enligt vad som närmare bestäms i 9 kap.

(2-4 mom. lika som motionen).

22 och 23 §§

(Lika som motionen).

4 kap.**Regeringsbildningen**

24 §

Regeringsbildning

Innan lantrådet väljs förhandlar lagtingsgrupperna om regeringsprogrammet och landskapsregeringens sammansättning. Utifrån resultatet av dessa överläggningar meddelar talmannen vem som är lantrådkandidat.

Om lantrådkandidaten vid öppen omröstning i lagtinget har fått mer än hälften av de avgivna rösterna, väljs han eller hon till lantråd.

Får kandidaten inte den majoritet som krävs ska en ny kandidat ställas upp i samma ordning. Om inte heller den nya kandidaten får mer än hälften av de avgivna rösterna, ska valet av lantråd förrättas genom öppen omröstning i lagtinget. Den som då får flest röster blir vald. Faller rösterna lika avgör lotten.

Övriga medlemmar i landskapsregeringen utnämns av talmannen i enlighet med förslag av den som valts till lantråd.

När landskapsregeringen utnämns och när dess sammansättning ändras på ett betydande sätt ska lagtinget vara sammankallat.

25 §

Meddelande om regeringsprogrammet

Landskapsregeringen ska utan dröjsmål, innan den tillträder, överlämna sitt program till lagtinget i form av ett meddelande. Samma förfarande ska iakttas när landskapsregeringens program eller sammansättning har ändrats på ett betydande sätt.

(2 och 3 mom. lika som motionen).

26 §

Ministrarnas bindningar

(1 mom. lika som motionen).

Lantrådet och varje minister ska utan dröjsmål efter utnämningen ge en för lagtinget avsedd redogörelse för bindningar som kan ha betydelse vid *utövningen* av verksamheten som medlem av landskapsregeringen såsom näringsverksamhet, ägande i företag, betydande förmögenhet eller skuld samt för sådana uppdrag och andra bindningar vid sidan av lantrådets eller ministrarnas tjänsteåligganden. Närmare bestämmelser kan intas i lagtingets arbetsordning.

27 §

Avsked för lantrådet, vicelantrådet och ministrarna

Lagtinget beviljar på begäran lantrådet avsked varefter ett nytt lantråd ska utses enligt 24 och 25 §§. Ett nytt lantråd ska också utses om lantrådet avlidit eller blivit varaktigt förhindrad att handha sitt uppdrag. Lagtingets talman beviljar på begäran vicelantrådet eller en minister avsked. Talmannen *ska* också bevilja vicelantrådet eller en minister avsked på initiativ av lantrådet.

Talmannen ska även utan begäran bevilja medlemmarna av landskapsregeringen avsked, om *lagtinget förklarat att lantrådet inte längre har lagtingets förtroende* eller om lantrådet av andra skäl avgår.

Landskapsregeringens medlemmar ska handha sina uppdrag till dess nya medlemmar utsetts. (*Uteslutning*).

5 kap.**Ärenden i lagtinget**

28 §

Hur ärenden tas upp till behandling i lagtinget

Ett ärende tas upp i lagtinget genom att landshövdingen i enlighet med självstyrelselagen överlämnar en framställning eller ett meddelande från republikens president.

Landskapsregeringen överlämnar ärenden till lagtinget i form av

- 1) ett lagförslag eller ett kompletterande lagförslag,
- 2) ett budgetförslag,
- 3) ett meddelande,
- 4) en berättelse,
- 5) en redogörelse eller
- 6) en årsredovisning i enlighet med 25 § landskapslagen (1971:42) om Ålands landskapsregering.

Lantrådet eller landshövdingen *överlämnar ett ärende till lagtinget i form av ett meddelande.*

Talmanskonferensen överlämnar ärenden *till lagtinget i form av ett lagförslag* som rör lagtingets organisation eller arbete eller som rör Ålands delegation i Nordiska rådets organisation eller arbete.

En lagtingsledamot *initierar ett ärende i lagtinget genom att väcka en motion.* Lagtingsledamöterna har rätt att väcka

1) lagmotioner, som innehåller förslag om stiftande av en landskapslag eller laginitiativ till riksdagen,

2) anslutningsmotioner som innehåller förslag om stiftande av en landskapslag eller laginitiativ till riksdagen och som väcks senast den fjärde dagen efter att ett lagförslag eller förslag till laginitiativ till riksdagen antecknats för kännedom,

3) budgetmotioner, som innehåller förslag till anslag eller något annat beslut som ska tas upp i budgeten eller i en tilläggsbudget, framställning om extra anslag eller finansinitiativ till riksdagen samt

4) åtgärdsmotioner, som innehåller förslag om att lagberedning ska inledas eller att någon annan åtgärd vidtas av riksdagen, landskapsregeringen, självstyrelsepolitiska nämnden eller talmanskonferensen.

I arbetsordningen kan bestämmelser intas om andra sätt att uppta ärenden i lagtinget.

Ett ärende återtas på samma sätt som det väckts om inte annat bestäms i (*uteslutning*) denna lagtingsordning eller i lagtingets arbetsordning. I arbetsordningen finns närmare bestämmelser om lagtingets ärenden och behandlingen av dem. Bestämmelser om tidsgränser inom vilka motioner ska vara inlämnade kan utfärdas genom arbetsordningen

29 §

(Lika som motionen).

30 §

Folkomröstningar

Om *rådgivande* folkomröstningar *bestäms* särskilt i en landskapslag.

31 §

Beredningen av ärenden

(1 mom. lika som motionen).

En begäran från presidenten om lagtingets bifall till ikraftträdande av en internationell förpliktelse *ska talmannen utan dröjsmål översända* till landskapsregeringen för ett yttrande som *bör föreligga när* ärendet remitteras till ett utskott om inte talmannen, om möjligt efter att ha hört talmanskonferensen, i ett enskilt ärende beslutat att ett yttrande inte är nödvändigt. Landskapsregeringen ska behandla ett sådant ärende i skyndsam ordning.

Bestämmelser om *beredningen* av övriga ärenden finns i lagtingets arbetsordning.

32 §

(Lika som motionen).

33 §

Behandlingen i plenum

Förslag till en landskapslag (*uteslutning*), framställningar från republikens president samt förslag till lagtingets arbetsordning tas upp till två behandlingar i plenum. Detsamma gäller lagtingets utlåtande i enlighet med självstyrelselagens 12 § 2 mom.

(2 och 3 mom. lika som motionen).

34 §

(Lika som motionen).

35 §

Kvalificerad majoritet

(1 mom. lika som motionen).

I en *landskapslag* kan det bestämmas att ändring och upphävande av eller avvikelser från *landskapslagen* ska omfattas av minst två tredjedelar av de avgivna rösterna. En sådan *landskapslag* (*uteslutning*) antas i samma ordning som i 1 mom.

(3 mom. lika som motionen).

36-37 §§

(Lika som motionen).

38 §

Frågor och debatter

(1 mom. lika som motionen).

Debatter om aktuella frågor kan ordnas i plenum på beslut av talmanskonferensen. En sådan debatt kan även ordnas som en allmänpolitisk debatt. Talmanskonferensen kan även besluta att en debatt ska hållas i vilken enbart en del av lagtingets ledamöter får delta. I en sådan debatt ska *lagtingsgrupperna* behandlas lika.

(3 och 4 mom. lika som motionen).

39 §

Lantrådets förtroendefråga

Lantrådet har rätt att i samband med behandlingen av ett ärende skriftligen meddela lagtinget att ärendets avgörande på ett visst sätt innebär att lantrådet anser sig sakna lagtingets förtroende. Om ett sådant avgörande *träffas* ska landskapsregeringen avgå.

40 §

Lantrådets och ministrarnas rätt att vara närvarande och delta i debatten

Medlemmarna i landskapsregeringen har rätt att vara närvarande och delta i debatten i plenum (*uteslutning*).

41 §

Landshövdingens rätt att vara närvarande och att yttra sig

Landshövdingen har rätt att vara närvarande vid plenum och att yttra sig i frågor som berör *förhållandet mellan Åland och riket*.

42-47 §§

(Lika som motionen).

7 kap.

Lagtingsgrupper

48 §

Lagtingsgrupper

Lagtingsledamöter kan komma överens om att samverka som en *lagtingsgrupp* i lagtinget. Närmare bestämmelser om *lagtingsgrupperna* kan intas i arbetsordningen.

8 kap.

Finanserna

49-53 §§

(Lika som motionen).

54 och 55 §§

(Utesluts).

54 § (motionens 56 §)

Anslag i budgeten

(1-3 mom. lika som motionen)

I budgeten kan beviljas en till beloppet och ändamålet avgränsad fullmakt att under finansåret ingå förbindelse om utgifter för vilka anslag tas in i budgetarna för de följande finansåren i enlighet med vad som närmare *bestäms* i en landskapslag.

55 § (motionens 57 §)

Fonder ut anför budget

Om det är *ändamålsenligt* för skötseln av en bestående uppgift kan lagtinget bestämma att en fond ska inrättas utanför landskapets budget genom en landskapslag.

(2 mom. lika som motionen).

56 § (motionens 58 §)

Övervakning och revision av finanserna

Lagtinget övervakar *landskapets* finanser och hur budgeten iakttas. Närmare bestämmelser om revisionen utfärdas genom en landskapslag.

57 § (motionens 59 §)

Ålands egendom

Fast egendom som tillhör landskapet kan överlåtas endast med lagtingets samtycke i enlighet med vad som *bestäms* närmare i en landskapslag.

9 kap.**Internationella förhållanden**

58 och 59 §§ (motionens 60 och 61 §§)

(Lika som motionen).

60 § (motionens 62 §)

(1 och 2 mom. lika som motionen).

Om landskapsregeringens yttranden över presidentens begäran om lagtingets bifall till ikraftträdande av en internationell förpliktelse *bestäms* i 31 §.

61 § (motionens 63 §)

Lagtingets deltagande parlamentens subsidiaritetskontroll

Bestämmelser om *hur beslut fattas om* lagtingets ståndpunkt huruvida ett utkast till en europeisk lagstiftningsakt är förenligt med subsidiaritetsprincipen finns i lagtingets arbetsordning.

62 § (motionens 64 §)

(Lika som motionen).

10 kap.**Närmare bestämmelser om lagtinget**

63 § (motionens 65 §)

(Lika som motionen).

11 kap. Ikraftträdande

64 § (motionens 66 §)

Denna lagtingsordning träder i kraft den 1 november 2011, *dock så att bestämmelserna i 8 kap. om finanserna träder i kraft den 1 januari 2013.*

Genom denna lagtingsordning upphävs lagtingsordningen den 2 februari 1972 för landskapet Åland (1972:11) jämte ändringar.

Beslut om ändring eller upphävande av eller avvikelse från bestämmelser i denna lagtingsordning ska vid ärendets andra behandling omfattas av minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

Utskottet föreslår vidare

att lagtinget hemställer om att landskapsregeringen ska se till att en gemensam arbetsgrupp tillsätts med representanter från riket och Åland med uppdrag att fastställa de författningenliga grunderna för procedurerna vid utnämningen av landshövdingen på Åland så att de oklarheter som finns i lägre författningar eller i tolkningen av dem kan undanröjas.

Mariehamn den 1 juni 2011

Ordförande

Olof Erland

Sekreterare

Marine Holm-Johansson